

KRYŽKELĖS

A person stands on a dirt path, looking out over a vast, hazy landscape under a dramatic, golden sunset sky. The sun is low on the horizon, creating a bright glow and long shadows. The terrain is rugged with hills and mountains in the distance.

„TROBELĖS“ AUTORIAUS KNYGA

WM. PAUL YOUNG

Alma littera

1.

TVENKIASI AUDRA

*Labiausiai apgailėtinas iš žmonių yra tas,
kuris savo svajonėse regi tik auksą ir sidabrą.*

– Khalilis Gibranas (Khalil Gibran)

Jau kelerius metus iš eilės žiemos Portlande, Oregono valstijoje, buvo bauginančiai šaltos, su bjauria sniegdraba ir nesiliaujančiomis pūgomis, vis aršiau grobiančiomis dienas iš pavasario ir vis negailestingiau reiškiančios savo archajiškas teises į metų laikų karalienės sostą – galutinė nesėkminga apsišaukėliška pastanga įsitvirtinti. Tačiau šįmet atsitiko kitaip. Žiema atsitraukė paklusniai, lyg sumušta moteris, išėjo žemai nulenkusi galvą, apgobtą skylėtu murzinai balto ir rudo audeklo apdaru, nė nevyptelėjusi ir neparodžiusi nė menkiausio ženkle sugrįžti. Jai pasišalinus, neliko beveik jokio skirtumo – būta čia jos ar ne.

Entoniui Spenserui buvo nė motais. Žiema jam įkyrėjo, o pavasaris irgi nieko gero nežadėjo. Jei turėtų galios, apskritai pašalintų juos iš kalendoriaus kartu su lietinguoju ir dar-

ganotu rudens periodu. Jam visai pakaktų likusių penkių mėnesių, be abejonės, gerokai patrauklesnių už anuos nežinios kupinus metų tarpsnius. Kiekvienąkart atėjus pavasariui jis stebėdavosi, kodėl apsisusto šiaurvakarinėje šalies dalyje, ir tas klausimas jį užklupdavo kasmet. Galbūt geriau žinomas velnias. Mintis apie būsimus pokyčius kėlė baimę. Kuo giliau jis grimzdo į savo įpročius ir saugius pomėgius, tuo mažiau tikėjo, kad kokie nors pokyčiai bus verti įdėtų pastangų. Įprastas gyvenimo ritmas, nors kartais ir labai skausmingas, vis dėlto guodžia savo nuspėjamumu.

Entonis atsilošė kėdėje ir pakėlęs akis nuo popieriais nukrauto stalo įsmeigė žvilgsnį į kompiuterio ekraną. Spustelėjęs vos vieną mygtuką jis galėjo stebėti monitoriuje savo asmeninę nuosavybę: kooperatinį butą dideliame name, kurio kaimynystėje jis dabar pats lindėjo, savo centrinę darbavietę, įsikūrusią strategiškai geroje vietoje Portlando centre, vidutinio dydžio dangoraižyje, savo vasarnamį prie vandenyno ir didžiulį namą Vest Hilse. Entonis stebėjo savo būstus ir sunerimęs barbeno dešinės rankos smiliumi sau į kelį. Tylu ramu – tarsi gyvybė žemėje būtų nustojusi alsuoti. Vienatvė turi daugybę išraiškos formų.

Nors dauguma žmonių, bendraujančių su Tониu darbe ir kasdienėje aplinkoje, būtų ir kitokios nuomonės apie jį, jis nebuvo linksmas žmogus. Veikiau užsispyręs ir nuolat ieškantis naujų galimybių. Darbo tikslais jam dažnai reikėjo rodytis viešumoje ir bendrauti su žmonėmis, plačiai šypsotis, kontaktuoti akimis, tvirtai spausti ranką, ir ne iš nuoširdaus susidomėjimo, o dėl to, kad kiekvienas sutiktasis galėjo turėti informacijos, reikalingos užsitikrinti sėkmę versle. Nesiliaujantis klausinėjimas kūrė aplink jį nuoširdaus domėjimosi

aurą, iš išorės sudarydamas svarbaus žmogaus įspūdį, bet viduje palikdamas kankinamai sunkią tuštumą. Pagarsėjęs kaip dosnus filantropas, jis gailiaširdiškumo naudą suprato kaip priemonę svarbiems tikslams pasiekti. Prisidengus rūpesčiu, galima buvo lengvai manipuliuoti žmonėmis. Po kelių nesėkmingų bandymų susidraugauti Tonis padarė išvadą, kad bet kokio artumo draugai yra prasta investicija, mažai duodanti naudos. Rūpintis žmogumi yra labai nepatogu ir brangu, o jis tam neturėjo nei laiko, nei jėgų.

Tačiau Antoniui puikiai sekėsi nekilnojamojo turto valdymo ir plėtros srityje, kuriant naujas, šiai sričiai artimas verslo šakas, auginant vertybinių popierių rinkinį. Čia jis buvo didžiai gerbiamas ir baimingai laikomas nuožmiu derybininku bei sumaniu naujų sandorių sudarytoju. Gyvenimo laimė Toniiui buvo tik kvailas ir trumpalaikis jausmas, lengvas dvelksmas palyginti su sodriu potencialaus sandorio kvapu ir užkrečiančiu pergalės skoniu. Kaip senis Skrudžas jis su didžiausiu pasimėgavimu siurbė iš jį supančių žmonių paskutines jų padarumo apraiškas, ypač iš savo samdinių, kurie lenkė jam nugaras daugiau iš baimės nei iš pagarbos. Nieko keisto, kad toks žmogus nesulaukia nei meilės, nei užuojautos.

Besišypsantį Tonį galima buvo palaikyti net gražiu. Genetiškai buvo apdovanotas metro aštuoniasdešimties su trupučiu ūgiu, gražiais plaukais, kurie net ir dabar, įpusėjęs penktą dešimtį, vis dar neslinko, ir tik smilkinuose galėjai išvysti kelis žilus plaukelius, bylojančius apie išmintį. Neabejotinai anglosaksų kilmės, tamsesnio gymio ir švelnesnių veido bruožų, ypač gerai pastebimų tomis retomis akimirkomis, kai netikėto juoko ar geros nuotaikos apimtas išsilaisvindavo iš savo įprastinių dalykinio žmogaus elgesio gniaužtų.

Pagal daugelį normų jis buvo turtingas, sėkmės lydimas ir užkietėjęs viengungis. Buvo kiek mergininkas, bet praktikavo tik tiek, kad išlikų konkurencingas, turėjo mažumėlę atsikišusį pilvuką, bet mokėjo jį sėkmingai įtraukti. Moterys jo gyvenime atsirasdavo ir išnykdavo, protingesnės dingdavo greičiau, ir kiekviena atrodė vis mažiau verta įdėtų pastangų.

Jis buvo vedęs du kartus. Vis tą pačią moterį. Kai susitūkė pirmąkart, būdami vos dvidešimt kelerių, susilaukė sūnaus ir dukters, šioji dabar yra pikta jauna moteris ir gyvena kitam šalies krašte netoli motinos. Jūdviejų sūnus – visai kita istorija. Pirmoji santuoka baigėsi skyrybomis dėl nesutaikinanų charakterio skirtumų ir buvo tarsi istorija iš straipsnio spaudoje apie išskaičiuotą nemeilę ir dėmesio stoką. Per keletą trumpų bendro gyvenimo metų Lorės savivertę ir išdidumą Tonis sumalė į miltus.

Bėda ta, kad po to ji laikėsi oriai ir todėl jis nesijautė tinkamai nugalėjęs. Tad ateinančius dvejus metus visaip bandė ją susigrąžinti, surengė išpūdingas santuokos atnaujinimo iškilmes, o po dviejų savaitių vėl įteikė jai pasirašyti skyrybų dokumentus. Sklido gandai, kad šie dokumentai jau buvo parengti dar nepadėjus parašų ant antrosios santuokos įtvirtinimo pažymėjimų. Tačiau šįkart ji puolė jį su visu įskaudintai moteriai būdingu įniršiu, ir jam teko sugniuždyti ją visais atžvilgiais – finansiškai, teisiškai ir psichologiškai. Dabar jau galima buvo tai pavadinti laimėjimu. Žiaurus būta žaidimo, bet taip atrodė tik jam pačiam.

Viso to kaina – skyrybų procese prarasta duktė. Ši netektis atsėlino kaip šmėkla, iš pasalų, nuo per didelio gėrimo ir vaidenimosi, kuriuos buvo bandoma pateisinti sunkiu darbu ir dideliais laimėjimais. Pirmiausia pamėgo viską dėl jūdviejų

sūnaus. Šitas nereceptinis vaistas padėjo skandinti užmarštin geliančius prisiminimus ir kartėlių, bet sukėlė skausmingus migrenos priepuolius, vėliau tapusius nuolatiniais jo palydovais.

Jeigu laikui bėgant laisvė įgyja vis platesnę prasmę, tai tolygiai ima vis giliau šaknytis ir blogio sąvoka. Smulkūs prisitaikymai prie tiesos ir nežymūs pasiteisinimai ilgainiui sukuria sistemą, kurios niekada nebūtum nuspėjęs egzistuojant. Tą galima pasakyti apie visus – Hitlerį, Staliną ar eilinį paprastą žmogų. Kiekvieno sielos tvirtovė yra didinga, bet trapi. Iš išdavysčių ir melo sumūrytos sienos bei pamatai gali sudrebinti statinį ir pakreipti jį nenuspėjama kryptimi.

Kiekvieno žmogaus, net ir Antonio Spenserio, sielos paslaptis yra nesuvokiamai sudėtinga. Jis gimė įvykus didžiajam gyvybės sproгимui, kai vidinės smulkios saulės sistemos neįtikėtinais simetriškai ir elegantiškai susijungė į vieną didelę beribę visatą. Svarbų vaidmenį šiame procese atliko chaosas, o tvarka atsirado kaip šalutinė pasekmė. Įvairios substancijos įsiliejo į konkurencinį gravitacinių jėgų šokį, kiekviena savaip paveikdama sudėtingo derinio sukimosi tempą, keisdama kosminio valso partnerius ir blaškydama juos po kompromisines laiko, erdvės ir muzikos konstantas. Šiame kelyje užklupo gniuždančiai skausmingi sielvartas ir netektis, o jų gelmėse sujudintas itin nepatvarus statinys ėmė byrėti iš vidaus. Griuvimas išplito išorėn, pasireikšdamas savisaugos baime, savanaudiška ambicija ir švelnių jausmų surambėjimu. Tai, kas anksčiau buvo gyvybe pulsuojantis vientisumas, gyvas kūnas ir kraujas, dabar virto akmeniu. Žmogiškojo kūno kiaute lyg koks branduolys dabar tūnojo kietas akmuo. Kadaisė ta forma buvo viduje slypinčio stebuklo ir didybės iš-

raiška, o dabar jai teks pačiai, be niekieno pagalbos, susirasti naują fasadą, už kurio apsigyventų širdis, gęstanti žvaigždė, dūstanti savo pačios tuštumoje.

Skausmas, netektis ir galiausiai atsiskyrimas – jau kiekvienas sau yra itin kietas riešutėlis, tačiau kai visi trys sukrenta krūvon, apninka kone nepakeliama vienuma. Ši trijulė Toniui tapo pagrindiniais gyvenimo ginklais, padėjusiais išsiugdyti gebėjimą žodžiais naudotis kaip peiliais, apsitverti siena nuo bandymo suartėti ir gyventi apsigaubus tariamu saugumu, bet iš tiesų nugrimzdus į visišką atsiskyrimą ir vienatvę. Dabar Tonio gyvenime retai skambėjo tikroji muzika, o kūrybiškumo apraiškos ir visai nunyko. Jo būties garso takelio melodijų jau nebegalėjai vadinti fonine muzika – dabar jį lydėjo nieko nestebinančios liftų variklių melodijos, pertraukiamos iš anksto žinomais kilimo intervalais.

Gatvėje sutikti pažįstami sveikindamiesi linksėjo galvomis, o įžvalgesni prasilenkę spjūviu ant šaligatvio reiškė jam savo neapykantą. Tačiau dauguma juo žavėjosi, meilikaujantys pataikūnai laukė tolesnių nurodymų, beviltiškai stengdamiesi išsikovoti bent kruopelytę jo palankumo ar vos pastebimos meilės. Dar kiti, užuodę galimos sėkmės kvapą, bėgdavo pavymui, trokšdami išsirūpinti sau pripažinimą, išskirtinumą ir svarbą. Įžvalgumas – tai tikrovė, tebūnie ji ir visiškas melas.

Tonis turėjo įspūdingo dydžio namą dideliame nuosavaime žemės sklype aukštutinėje Vest Hilso dalyje, tačiau kai nerengdavo prabangių vakarėlių kokia nors proga, šildė tik nedidelę namo dalį, ir nors pats beveik jame negyveno, laikė šį statinį kaip paminklą savo kovos prieš žmoną pergalei atminti. Per pirmąsias jų skyrybas Lorė buvo išsikovojoji jį

kaip dalį jai priklausančio turto, bet vėliau pardavė siekdama apmokėti milžiniškas teismo sąskaitas, susijusias su antriosiomis skyrybomis. Tonis per trečius asmenis nusipirko namą tiesiog už skatikus, o paskui surengė išpūdingą žmonos iškeldinimo vakarėlį staigmeną, pasirūpinęs, kad paskutinę sutarties galiojimo dieną policijos būrys išlydėtų buvusiąją iš jos užimamų patalpų.

Tonis darsyk pasilenkė prie kompiuterio, išjungė jį ir paėmęs į rankas taurę viskio pasisuko kėdėje į šoną, kad matytų ant baltos lentos užrašytą vardų ir pavardžių sąrašą. Paskui pasikėlė, keturias iš jų nutrynė, vieną prirašė, tada vėl sudribo į kėdę ir ėmė bilsnoti pirštais į stalą, lyg arklys kanopomis ritmingai tryptų žemę. Šiandien jo nuotaika blogesnė nei įprastai. Verslo reikalais buvo tekę išvykti į Bostoną ir dalyvauti mažai jį dominančioje konferencijoje, bet nedidelis personalo valdymo skandalas privertė grįžti namo diena anksčiau, nei planavo. Nors ir suirzęs dėl to, kad reikia spręsti reikalą, su kuriuo lengvai susidorotų ir pavaldiniai, buvo dėkingas gavęs progą pabėgti iš nuobodžių seminarų ir grįžti į nuobodžią kasdienę aplinką, kurioje jam sekėsi tvarkytis geriau nei kur kitur.

Tačiau vis tiek kai kas pasikeitė. Tai, kas prieš kiek laiko atrodė tik nemalonus nerimas, dabar išaugo į sąmoningą kuždesį. Jau keletą savaičių Tonis įkyriai jautėsi taip, lyg būtų sekamas. Iš pradžių teisinosi padidėjusios įtampos darbe sukeltu stresu, pertempto proto pramanais. Bet nekaltai užgimusi mintis galvoje surado vešlią dirvą, ir ta įtarumo sėkla, kurią visai neseniai sveiku protu buvo galima greitai nuginti į šalį, dabar sparčiai suleido šaknis ir ėmė reikštis nerviniu dirglumu, mintančiu jau ir taip įsiaudrinusio proto energija.

Nereikšminguose įvykiuose jis pradėjo pastebėti smulkmenas, kurios paimtos atskirai niekada nekristų į akis, tačiau kartu jo pasąmonėje susiliejo į darnų išpėjimų priedainį. Važiuodamas į darbą kartais matydavo jį sekantį juodą visurėigi. Degalinės darbuotojas kažkodėl per ilgai užlaikė jo kreditinę kortelę. Pastatų priežiūros kompanija net tris kartus pranešė apie jo name nutrūkusį elektros tiekimą, kažkodėl palietusį tik jo butą, nors kiti kaimynai dėl to nė kiek nenukentėjo, o jam elektros tiekimas buvo nutrūkęs tris dienas iš eilės tuo pačiu metu ir lygiai dvidešimt dviem minutėms. Tonis pradėjo daugiau dėmesio skirti nereikšmingoms smulkmenoms, pastebėti akyliau į jį žiūrinčius žmones – padavėją Stamptauno kavinėje, apsaugos darbuotoją prie įėjimo į biurą pirmame aukšte ir netgi darbuotojus prie savo stalų. Tonis pastebėjo, kad jam pažvelgus šie greitai nusisukdavo ir savo kūno kalba leisdavo suprasti smarkiai užsiėmę darbu ar kitais reikalais.

Šiuos visiškai skirtingus žmones, tarytum susimokiusius, vienijo bauginantis panašumas. Lyg tarp jų tvyrotų jam nežinoma paslaptis. Kuo akyliau juos stebėjo, tuo aštriau tai buvo matyti, todėl jis dar akyliau juos sekė. Tonis nuo seno buvo truputį paranojiškas, bet dabar ta baimė išaugo į nuolatinius svaičiojimus apie konspiraciją, todėl teko gyventi visad sudirgus ir kažko bijant.

Nedidelį asmeninį darbui skirtą Tonio būstą sudarė vienas kambarys, virtuvėlė ir vonia, tačiau apie jį nežinojo net jo asmeninis advokatas. Tai buvo jo slapta buveinė prie upės, netoli Makadamo prospekto, ir naudojosi ja tomis dienomis, kai norėdavo nors kelioms valandoms pasislėpti nuo pasaulio ar tiesiog pernaktoti niekieno netrikdomas.

Kadaise jam priklausė ir visas pastatas, kuriame buvo įrengta ši slaptavietė, bet prieš daugelį metų savo teises į pastatą perleido kažkokiai neaiškios veiklos kompanijai. Susiremontavęs dalį rūsio patalpų, įrengė moderniausių technologijų stebėjimo ir apsaugos sistemas. Apie šitą būstą žinojo tik tiesioginiai įrangos tiekėjai ir montuotojai, pasamdyti per tarpininkus. Dėl solidžių kyšių statybininkams ir nemenkų tikslinių dotacijų reikiamiems ilgos valdžios grandinės tarnautojams šis būstas nefigūravo net projektiniuose pastato planuose. Sumaigius reikiamą kodą aprūdijusioje telefoninio ryšio paskirstymo dėžutėje, įtaisytoje sename nenaudojama me valytojų sandėliuke, viena siena pasislinkdavo į šoną ir prieš akis išdygdavo plieninės durys, moderni stebėjimo kamera ir koduoto užrakto sistema.

Čia viskas buvo automatizuota, pajungta prie savarankiškų, pastatui nepriklausančių elektros ir interneto šaltinių. Be to, jeigu kompiuterinė būsto stebėjimo ir apsaugos sistema aptikdavo kokį nors mėginimą nustatyti jos buvimo vietą, ji automatiškai išsijungdavo ir viskas užsirakindavo. Įeiti galima buvo tik įvedus naują, automatiškai sistemos sugeneruotą kodą, kuris būdavo atsiunčiamas į vieną iš dviejų galimų taškų: jo darbo vietą pagrindinėje darbovietėje mieste arba toje pačioje slaptavietėje. Senu įpročiu prieš įžengdamas į šitą būstą Tonis visada išjungdavo mobilųjį telefoną, išimdavo SIM kortelę ir maitinimo elementą, o reikalui esant naudojosi vidine niekur neregistruota laidinio telefono linija.

Puikuotis čia nebuvo kuo. Baldai ir interjero detalės kuklūs, kone spartietiški. Joks kitas žmogus to nepamatys, tad viskas šioje patalpoje buvo prasminga tik jam. Palei sienas driekėsi knygų lentynos, daugumos knygų jis nebuvo net at-

vertęs, bet jos priklausė jo tėvui, o kitas, daugiausia klasikos kūrinius, vaikystėje jam su broliu skaitė motina. Nuo vaikystės labiausiai mėgo K. S. Luiso ir Džordžo Makdonaldo kūrinius. Matomiausioje vietoje gulėjo ankstyvasis Oskaro Vaildo romano „Doriano Grėjaus portretas“ leidimas. Bet tik jo akims. Viena lentyna buvo prigrūsta suskaiitytų ir prirašintų verslo knygų, tarsi neišsemiamos išminties atsargos. Ant sienų šen bei ten kabėjo keletas Ešerio ir Dulitlo paveikslų, o kampe kiurksojo senas gramofonas. Tonis turėjo didelę kolekciją vinilinių plokštelių, savo giliais įbrėžimais menančių seniai prabėgusius laikus.

Šiame slaptame darbo kabinete laikė ir svarbiausius savo daiktus bei dokumentus: pirkimo–pardavimo aktus, juridinius nuosavybės teisės dokumentus, o svarbiausia – oficialųjį testamentą. Pastarąjį jis nuolat peržiūrinėjo ir keitė, tai išbraukdamas, tai įrašydamas naujus asmenis, nelygu su kuo susikirsdavo jo gyvenimo keliai, nelygu kieno veiksmai nepatikdavo ar pradžiugindavo. Mintyse regėdavo, su koku džiaugsmu ar – priešingai – liūdesiu bus priimta žinia apie paveldėtus turtus, kuriais kažkam teks rūpintis, jam įsiliejus į garbingai iškeliavusiųjų anapilin gretas.

Asmeninis jo advokatas, kitaip nei kiti jo samdomi teisininkai, turėjo raktą nuo seifo, esančio pagrindinėje banko „Wells Fargo“ būstinėje. Jį galima bus atidaryti tik pateikus Tonio mirties liudijimą. Šiame seife buvo nurodymai, kur ir kaip ieškoti jo slaptojo būsto, kaip į jį patekti, taip pat kur ieškoti kodų nuo slapto seifo, įtaisyto po grindimis. Iš banko buvo reikalaujama nedelsiant pranešti Toniui, jeigu kas bandytų patekti į jo seifą be mirties liudijimo; be to, jo igaliotas asmuo buvo įspėtas, kad įvykus tokiam incidentui jų

santykiai bus neginčijamai nutraukti, o kartu nutrūks ir solidi kasmėnesinė išmoka, atkeliaujanti į jo sąskaitą kiekvieno mėnesio pirmąją darbo dieną.

Dėl žmonių akių pagrindiniame darbe, kabineto seife, Tonis laikė priešpaskutinę savo testamentą versiją. Ši seifą darbo reikalais galėjo atidaryti ir keli jo verslo partneriai bei kolegos. Tonis slapčia vylėsi, kad anksčiau ar vėliau kuris nors iš jų neatsilaikęs pasmalsaus, ir vaizdavosi, kaip jie puls skaityti testamentą ir džiūgauti, o paskui atsikvošės perskaite tikrąjį dokumentą.

Viešai buvo žinoma, kad Tonis turi įsigijęs ir disponuoja nekilnojamuoju turtu, esančiu šalia pastato, kuriame buvo įrengtas jo slaptasis būstas. Tai panašios konstrukcijos statinys, su parduotuvėmis pirmame aukšte ir gyvenamaisiais butais virš jų. Po abiem pastatais buvo įrengta bendra automobilių stovėjimo aikštelė su strateginiuose taškuose įtaisytomis vaizdo kameromis, kurios neva nuodugniai aprėpia visą aikštelę, tačiau iš tikro palieka siaurą koridorių, leidžiantį prasmukti nepastebėtam. Taigi tuo koridoriumi Tonis galėjo slapta patekti į savo slaptąją priebėgą.

Norėdamas pateisinti savo nuolatinę gyvenamąją vietą šioje miesto dalyje, jis nusipirko dviejų kambarių butą gretimame name, šalia slaptosios buveinės. Šis butas buvo įrengtas prabangiai, kaip tobuliausia priedanga, ir jis čia nakvodavo gerokai dažniau nei savo name Vest Hilse ar vasarnamyje ant vandenyno kranto netoli Depo įlankos.

Kelyje iš savo buto į slaptąją šventovę per požeminę automobilių aikštelę Tonis užtrukdavo vos tris minutes. Šioje gerai apsaugotoje ir užslaptintoje saugykloje jis galėjo susijungti su pasauliu sudėtinga vaizdą įrašanti kompiuterine

sistema, leidžiančia jam stebėti asmeninius butus ir darbo kabinetą miesto centre. Sudėtinga elektroninė sistema buvo įrengta daugiau savašaliai, nei siekiant demonstruoti pranašumą. Tačiau nė viename iš savo būstų jis nebuvo įrengęs slaptų stebėjimo kamerų miegamuosiuose ar vonios kambariuose, nes žinojo, kad kartais jam leidus ten lankysis artimi žmonės. Nors Toniui patiko daug bjaurių dalykų, vujarizmo tarp jų tikrai nebuvo.

Dažnas pamatęs jo automobilį įriedant į požeminį garažą pamanydavo – ir retai kada apsirikdavo, – kad jis grįžta namo ir praleis naktį savam bute. Jis buvo taip įaugęs į šią kasdienybę ir tapęs neatsiejama bendro foninio kasdienės veiklos triukšmo dalimi, kad jo buvimas ar nebuvimas namie niekam nekėlė jokių klausimų, netraukė niekieno dėmesio, o jam to tik ir reikėjo. Tačiau dabar, ūmai pradėjęs dar smarkiau nerimauti, jis pasidarė dar atsargesnis. Nesukeldamas pašaliniamis įtarimų, jis šiek tiek pakeitė savo įprastinių veiksmų grafiką, kad turėtų galimybę patikrinti, ar niekas jo neseka.

Vis dėlto jis niekaip negalėjo suprasti vieno dalyko – kodėl kam nors reikėtų jį sekti, ir jeigu taip, tai kokio to persekiotojo motyvai ir tikslai. Jis sudegino visus tiltus į praeitį – beveik visus, – ir tikėjosi, kad būtent čia suras atsakymus. „Visa tai turbūt dėl pinigų“, – spėliojo jis. Argi ne viskas daroma dėl pinigų? O gal tai jo buvusi žmona? Gal jo verslo partneriai ar konkurentai rezga slaptą sandėrį, kaip iš jo išvilioti jam priklausančią turtų dalį? Tonis ištisomis valandomis, dienomis sėdėjo prie finansinių kiekvienos įvykusios ar dar rengiamos piniginės operacijos dokumentų, kiekvienos naujos įmonės pirkimo ar perleidimo sandorių, ieškodamas ko

nors neįprasto eilinei procedūrai, ir nerado. Tada nėrė stačia galva į įvairių holdingo kompanijų veiklos ataskaitas, vėl ieškodamas... ko? Ko nors neįprasto, kokios užuominos ar siūlo galo, galinčio paaiškinti, kas čia dedasi. Iš tiesų aptiko keletą netikslumų, bet kai ėmė atsargiai aiškintis su verslo partneriais, klaidos buvo arba nedelsiant ištaisytos, arba Tonis sulaukė paaiškinimo, paremto standartine, jo paties jau seniai sukurta procedūrine sistema.

Net ir ištikus ekonominei krizei Tonio verslas tolygiai klestėjo. Jis įtikino savo verslo partnerius, kad reikia turėti stiprią likvidžių aktyvų bazę, todėl dabar jie apdairiai supirkinėjo nekilnojamąjį turtą ir sumaniai investavo kapitalą į aukšto laipsnio likviduojamosios vertės įmones, nesitaikstydami su bankais, suskatusiais išduoti tik patikimai apdraustas paskolas. Šiuo metu jis buvo tikras verslo didvyris, tačiau jo tai nė kiek neguodė. Kiekvienas atokvėpis buvo trumpalaikis, o kiekvienas sėkmingas ėjimas tik dar aukščiau kėlė perspektyvinių darbų kartelę. Šitaip gyventi buvo kankinamai sunku, tačiau kitokius variantus jis atmesdavo kaip neatsakingus ir aplaidžius.

Kuo tolyn, tuo vis mažiau laiko Tonis leido pagrindiniame darbe. Ir ne dėl to, kad kas nors ieškotų progos prie jo priėti. Dėl paūmėjusios paranojos jis pasidarė nenormaliai irzlus, supykdydavo net menkiausias nukrypimas nuo normos. Net verslo partneriams labiau patiko, kai jis darbuodavosi ne įstaigoje, tad kai rytais kabinete neužsižiebėdavo švieša, visi kolektyviai lengviau atsidadavo ir dar kūrybiškiau ir stropiau kibdavo į savo įprastinius darbus. Štai tokia buvo jo įtaką menkinanti mikrovadovavimo galia, kurią jis pats labai didžiuodamasis įdiegė savo įmonėje.

Tačiau kaip tik ši erdvė, šis momentinis atokvėpis išaugino jo baimes ir sukėlė jausmą, kad yra kažkieno taikinys, kažkieno dėmesio objektas, visai negeidžiamas ir nepageidaujamas. Kad būtų dar blogiau, su dviguba jėga grįždavo galvos skausmas. Prieš migreninius galvos skausmus dažniausiai pablogėdavo regėjimas, paskui imdavo veltis liežuvis ir sunkiai sekdavosi užbaigti sakinį. Šie išpėjamieji ženklai bylodavo apie gresiantį staigų skausmingą dūrį galvoje tiesiai už dešinės akies. Ūmai pasidaręs jautrus šviesai ir triukšmui Tonis pranešdavo apie ligą asmeniniam padėjėjui ir užsidarydavo tyliame ir ramiame bute. Apsiginklavęs nuskausminamaisiais ir baltuoju triukšmu, miegodavo tol, kol skausmas atlėgdavo tiek, kad jausdavo tik juokdamasis ar kresteldamas galvą. Tonis buvo įsitikinęs, kad viskis padeda išgyti, tačiau neatsisakydavo progos išgerti ir be priežasties.

Kodėl ir vėl? Kelis mėnesius nepasireiškę, dabar priepuoliai pradėjo kartotis kone kas savaitę. Tonis ėmė įdėmiai stebėti, ką valgo, nes bijojo, kad kas nors neįbertų į maistą ar gėrimą nuodų. Kasdien vis labiau sekino nuovargis, ir net prisigėręs migdomųjų atsikeldavo nė kiek nepailsėjęs. Galiausiai užsirašė pas gydytoją tyrimams, bet nenuėjo, nes teko dalyvauti neplanuotame susirinkime, kur buvo svarstomi klausimai dėl susvyravusio svarbaus pirkimo sandorio. Apsilankymą pas gydytoją atidėjo dar dviem savaitėms.

Kai netikrumas ima brautis į kasdienybę, pradedama galvoti apie gyvenimą plačiąja prasme, kas jame yra svarbu ir kodėl. Iš esmės savo gyvenimu Tonis nebuvo nepatenkintas. Gyveno pasiturimai, geriau nei dauguma, o tai jau visai neblogai kaip vaikui, augusiam be tėvų sudėtingoje visuomeninėje sistemoje ir anksti nustojusiam dėl to skūstis. Gy-

venime buvo padaryta klaidų, liko įskaudintų žmonių, betgi kam to nepasitaiko? Gyveno kaip vienišas vilkas ir jam taip patiko. Turėjo namą Vest Hilse, vasarnamį prie vandenyno netoli Depo įlankos, kooperatinį butą prie Vilameto upės, solidžių investicijų ir laisvę elgtis pagal savo norus. Jautėsi vienišas, bet tuo nesiskundė... Gyvenime pasiekė viską, ką buvo užsibrėžęs, bent jau visus realius tikslus, ir dabar, įkopęs į penktą dešimtį, stūmė dienas mąstydamas apie vidinę tuštumą ir jon besismelkiantį apmaudą. Vis dėlto stengėsi visa tai kuo greičiau nugrūsti į tą žmogaus akims nematomą seifą, kurį paprastai laikome tik norėdami apsaugoti save nuo mūsų pačių. Tad neabejotinai jis visą laiką jautėsi labai vienišas...

Parskridęs iš Bostono į Portlandą, Tonis tuoj pat nuvažiavo į pagrindinę savo verslo būstinę ir pradėjo itin kaprizingai ginčytis su kitais dviem verslo partneriais. Būtent tada jam šovė mintis sudaryti patikimų žmonių sąrašą. Ne tų, kuriais galima būtų pasitikėti, o tų, kuriais jis iš tiesų pasitiki. Tų žmonių, kuriems drąsiai galima patikėti savo paslaptis ir pripažinti silpnybes, su kuriais galima dalintis svajonėmis. Turėdamas šį tikslą Tonis užsidarė slaptajame kabinete, prisistūmė baltą lentą, pasiėmė viskio ir ėmė rašinėti ir braukyti vardus ir pavardes. Sąrašas nebuvo ilgas, daugiausia jį sudarė verslo partneriai, dar keletas jam dirbančių žmonių, vienas kitas pažįstamas iš nedarbinės aplinkos ir keletas asmenų, sutiktų privačiuose klubuose ar keliaujant. Bet po valandos svarstymų tas sąrašas sutrumpėjo iki šešių asmenų. Tonis atsilošė ir pakraipė galvą. Bergždžias užsiėmimas. Tų, kuriais jis iš tiesų pasitikėjo, jau nebėra gyvų, nors dėl paskutinio vardo galima būtų ir pasiginčyti.

Šešetuko viršuje buvo tėvas su motina, aišku, motina – pirmoj vietoj. Racionaliai mąstant, Tonis ir pats suprato, kad didžioji dalis prisiminimų apie tėvus buvo idealizuoti laiko ir išgyvento smūgio, o neigiamus tiesiog prarijo netekties skausmas. Kaip didžiausią turtą jis saugojo vieną išblukusią nuotrauką, darytą prieš pat tą lemtingą akimirką, kai kažkoks prisilupęs paauglys smagų gyvenimą pavertė nuolaužų krūva. Tonis atsidarė seifą ir išsiėmė nuotrauką. Laikė ją įdėjęs į laminuotą įmautę, tačiau paėmęs vis tiek perbraukė pirštais, lyg bandydamas ją ištiesinti norėtų pasakyti, kad jinai jam rūpi. Tėvas buvo paprašęs praeivio nufotografuoti juos visus prie dabar jau nesančios Farelo ledainės. Jis, ištįsęs vienuolikmetis paauglys, stovi už jaunesniojo septynmečio brolio Džeikobo. Visi kažko linksmi juokiasi, motinos galva pakelta, dailiame veide – džiaugsminga akimirkos išraiška, tėvas šypsosi kreivai – tai geriausia, ką jis mokėjo. Tačiau užteko ir tos tėvo šypsenos. Tonis labai aiškiai ją prisimena. Iš profesijos inžinierius, nelabai linkęs emocionaliai reikšti jausmus, tėvas šįsyk nelauktai nusišypsojo, ir tas šypsnyš labai reikšmingas, nes nėra lengvai dovanojamas. Tonis ne kartą bandė prisiminti, iš ko jie tada taip juokėsi, valandų valandas sėdėjo įsmeigęs akis į fotografiją su tuo klausimu galvoje, tarsi ketintų atskleisti kažkokią paslaptį, bet, kad ir kaip stengėsi, atsakymas glūdėjo kažkur netoli, tačiau nepasiekiamas, erziantis ir pykdantis.

Toliau jo sąrašė buvo Motina Teresė, iškart po jos – Mohandas Gandis ir Martinas Liuteris Kingas Jaunesnysis. Didūs žmonės, visų idealizuojami, tačiau tokie žmogiški, pažeidžiami, nuostabūs ir jau nebegyvi. Išsitraukęs nedidelį bloknotelį persirašė į jį pavardes ir išplėšė lapelį. Suėmęs

dešinės rankos smiliumi ir nykščiu pasukiojo prieš save. Kam užrašė šių žmonių pavardes? Sumetė šį galutinį sąrašą nė kiek nesusimąstęs, lyg kokį gilų ir tikrovišką prisiminimą apie priežastį, gal net *ilgesį*. Šito žodžio jis nekeitė, bet vis tiek mylėjo. Iš pažiūros skamba silpnai, bet dvelkia jėga, įveikiančia daugumą jo gyvenimo kelyje atsiradusių ir praėjusių dalykų. Šie trys portretiniai personažai kartu su paskutiniu vardu sąrašė buvo reikšmingesni už jį patį, tarsi užuomina į nesudainuotą, bet vis dar laukiančią dainą, galimybė būti tuo, kuo taip niekad ir netapo, kvietimas, priklausymas, švelnus *ilgėjimasis*.

Paskutinis vardas sąrašė – pats sunkiausias, kartu ir pats lengviausias: Jėzus. Jėzus Kristus, Betliejaus dovana pasauliui, dailidė, kuris neva kaip Dievas nusileido į žmonių bendruomenę ir kuris, anot religinių nuogirdų, dar nėra miręs. Tonis gerai žinojo, kodėl Jėzus atsirado jo sąrašė. Šis vardas susijęs su stipriausiais prisiminimais apie motiną. Ji mylėjo šitą stalių ir visa, kas buvo su juo susiję. Aišku, tėvas irgi mylėjo Jėzų, bet ne taip, kaip motina. Paskutinė jos įteikta dovana guli seife, pastato, kur buvo jo slaptasis butas, rūsyje. Tai vienintelis nepaprastai brangus jo turimas daiktas.

Kartą, likus vos porai dienų iki nelemto įvykio, taip žiauriai išplėšusio iš gyvenimo tėvus, motina užėjo į jo kambary. Prisiminimas skaudžiai įsirėžęs atmintin. Tada jam buvo vienuolika metų, sėdėjo prie stalo ir ruošė pamokas, ji įėjo, atsirėmė į duris, tokia smulkutė su gėlėta prijuoste, vienas skruostas išteptas miltais, turbūt norėjo pasitaisyti plaukus, išsprūdusius iš po raiščio, prilaikančio garbanas. Iš miltų pėdsako ant veido Tonis suprato, kad motina ką tik verkė; skruostais buvo nubėgę vingiuoti ašarų upeliai.

– Mama, kas tau? Kas atsitiko? – paklausė anuomet, pašokęs nuo knygų.

– Oi, – sušuko ji ir atgalia ranka puolė valytis akis, – nieko baisaus. Tu gi mane žinai, kartais užsigalvoju apie dalykus, dėl kurių jaučiuosi nepaprastai dėkinga, pavyzdžiui, dėl tavęs ir tavo brolio, o tada užplūsta emocijos. – Trumpam nutilo. – Nežinau, kodėl, mano branguti, pagalvojau, kad tu jau toks didelis, po kelerių metų jau būsi visas paauglys, tada pakelsi sparnus ir išleksi mokytis į koledžą, paskui vesi, ir apie tai pagalvojusi, žinai, ką pajutau? – Vėl nutilo. – Džiaugsmą. Apėmė jausmas, tarsi širdis norėtų iššokti iš krūtinės. Toni, aš dėkoju Dievui, kad man davė tave, todėl nusprendžiau iškepti tavo mėgstamą desertą – pyragą su mėlynėm ir pyragėlių su karamele. Bet kai ruošdama tešlą stovėjau prie lango ir žiūrėjau į visa, ką mums davė Dievas, į visas gėrybes, o ypač tave ir Džeiką, man užėjo noras padovanoti tau ką nors tokio, kas man yra nepaprastai brangu.

Tik tada Tonis pastebėjo jos sugniaužtą kumštį. Motina kažką laikė suspaudusi saujoj. Kad ir kas ten būtų, tilpo šios jau dabar mažesnės už jį moters delne. Motina ištiesė ranką ir palengva atgniaužė pirštus. Ant miltuoto delno gulėjo grandinėle su auksiniu kryželiu, tokiu dailiu ir moterišku.

– Štai, – paduodama tarė. – Noriu, kad jį turėtum. Man jį buvo davusi tavo senelė, o jai – jos motina. Anksčiau maniau galėsianti padovanoti jį savo dukrai, bet dabar jau turbūt to niekada nebebus, todėl nežinau kodėl, bet širyt melddamasi už tave pagalvojau, kad šiandien būtų tinkamiausia jį perleisti tau.

Tonis nesumojo, ką jai atsakyti, todėl ištiesė ranką ir leido motinai padėti jam ant delno smulkiai pintą aukso siūlelį, papuoštą mažulyčiu dailiu kryželiu.

– Norėčiau, kad kada nors padovanotum jį moteriai, kurią pamils, ir kad papasakotum jai, iš kur jį gavai.

Jos skruostais rito didelės ašaros.

– Mama, tu ir pati galėsi tą padaryti.

– Ne, Entoni, jaučiu tai. Nesuprantu kodėl, bet įteikti turėsi tu, o ne aš. O dabar pasistenk suprasti mane tinkamai. Aš ketinu gyventi ilgai, bet, kaip ir man padovanojusi jį mano motina, dabar jį perleidžiu tau, kad tu padovanotum savo moteriai.

– O kaip aš žinosiu...

– Nebijok, žinosi, – nutraukė ji. – Patikėk manim, tikrai žinosi!

Apkabinusi ilgai laikė sūnų glėbyje, nebijodama išteplioti jo miltais. Jam tai irgi nerūpėjo. Vaikas visiškai nesuprato, kas dedasi, bet jautė, kad tai labai svarbu.

– Pasitikėk Jėzumi, Entoni. Pasikliaudamas juo, niekada neapsiriksi. Ir žinok štai ką, – atšlijusi nuo sūnaus pažvelgė jam į akis. – Jis irgi tavimi pasitiki.

Po dviejų dienų motiną pasiglemžė mirtis, prišaukta ne ką vyresnio jaunuolio už jį patį. Grandinėle iki šios dienos tebeguli seife. Taip niekam jos ir nepadovanojo. Nejau ji žinojo? Dažnai mintyse spėliodavo, ar tai nebuvo nuojauta, kažkoks išspėjimas ar Dievo ženklas palikti sūnui prisiminimą. Motinos netektis sugriovė jo gyvenimą, pareikalavo pasukti keliu, privertusiu jį pasidaryti tokį, koks dabar yra: stiprų, kietaširdį, įveikiantį visa, prie ko kiti neretai suklypdavo. Tačiau buvo akimirkų, tokių trumpų ir vos apčiuopiamų, kai pro akmeninės sielos plyšius prasiverždavo išorėn švelnus ilgesys ir imdavo dainuoti, tik vos suskambėjęs būdavo greitai nutildomas.

Ar Jėzus vis dar juo pasitiki? Tonis to nežinojo, bet tikriausiai jau nebe. Jis visai ne toks, kaip jo motina, bet vien dėl jos buvo perskaitęs Šventąjį Raštą kartu su kitomis jos mėgstamomis knygomis, ieškodamas Luiso, Makdonaldo, Viljamso ir Tolkinio* kūriniuose užuominos apie jos buvimą. Mokydamasis vidurinėje kurį laiką lankė jaunųjų sielovadininkų būrelį, kur stengėsi daugiau sužinoti apie Jėzų, tačiau beglobių vaikų priežiūros sistemos kartu su broliu buvo verčiamas trankytis po tėvių bei globėjų namus ir vieną po kitos keisti mokyklas, o kai po kiekvieno pasisveikinimo tuojau pat sekdamas atsisveikinimas, lankyti būrelius ir draugijas pasidarė itin skausminga. Jam atrodė, kad Jėzus, lygiai kaip ir kiti jam artimi žmonės, ištarė *sudie*.

Taigi tai, kad Jėzaus vardas atsidūrė sąrašė, ir jam pačiam buvo šiek tiek netikėta. Daug metų nebuvo apie jį susimąstęs. Koledže tik trumpam buvo atnaujinęs tą poreikį, bet po mokojo kurso, pokalbių siekiant pažinti Kristų, jis greitai buvo nurašytas į puikius, bet jau mirusius gyvenimo mokytojus.

Vis dėlto Tonis suprato, kodėl jo motina taip labai mylėjo Jėzų. Ir kodėl gi jo nemylėti? Didis žmogus, nepaprastai geras vaikams, malonus net ir kitos religijos ar kultūros žmonėms, kupinas užkrečiančios užuojautos artimui, metantis iššūkį esamai padėčiai ir vis tiek mylintis tuos, kuriems metė iššūkį. Tonis dažnai svajodavo būti toks pats, bet nebuvo. Tikriausiai Jėzus yra puikus visa aprėpiančio gyvenimo, kurį jau per vėlu kaip nors keisti, pavyzdys. Metams bėgant Tonis seno, o mintis apie gyvenimo pakeitimą vis labiau nuo jo tolo.

* C. S. Lewis, G. MacDonald, Ch. Williams, R. J. Tolkien – garsūs krikščionių tikėjimą savo kūriniuose propagavę rašytojai (visos pastabos vertėjos).

Tonis niekaip nesuprato dievybės esmės, ypač to, kas susiję su Jėzumi. Jau seniai numanė, kad jeigu Dievas yra, tai jis, ji arba tai turbūt yra baisus, bloga linkintis, kaprizingas ir visiškai nepatikimas, geriausiu atveju – tamsi šalta beformė masė, bejausmė ir negailestinga, o blogiausiu – pabaisa, su pasigardžiovimu žudanti nekaltų vaikų sielas.

– Visa tai tik graži svajonė, – burbtelėjo Tonis ir suglamžęs lapuką nepatenkintas sviedė per kambarį į šiukšlių dėžę. Gyvais žmonėm pasitikėti negalima. Pasiėmęs naują butelį „Balvenie Portwood“ viskio, išipylė trigubą porciją, nususuko į stalą ir vėl įsijungė kompiuterį.

Susiradęs naujausią testamento versiją, nebyliai reikšdamas savo nepasitenkinimą ir antipatiją dar gerą valandą nežymiai jį taisė ir perrašinėjo, o paskui atsispausdino, užrašė datą, pasirašė ir numetė atgal į seifą kartu su senesniuoju testamentu ant krūvelės jau ten gulinčių dokumentų, užrakinė seifą, įjungė signalizaciją ir užgesino ant stalo šviesą. Sėdėdamas tamsoje, mintydamas apie savo egzistenciją ir spėliodamas, kas galėtų jį seksti, nė nepagalvojo, kad geria viską paskutinį kartą.